

- Żurawlew P. 1995. Obserwacja stadka 8 szablodziobów *Recurvirostra avocetta* w dolinie Warty. Przegł. Przyr. 6(2): 110–111.
- Żurawlew P., Radziszewski M. 2013b. Wielkopolski Raport Ornitologiczny nr 3. Podsumowanie roku 2011. Ptaki Wielkop. 2: 152-176.

Bartosz Krąkowski

ul. Tysiąclecia 10c/20, 62–10 Pobiedziska
krakowskibartosz@wp.pl

Karol Drab

os. Parkowe 4/40, 64–700 Czarnków
karoldrab@o2.pl

Drugie stwierdzenie lęgu szczudłaka *Himantopus himantopus* w Wielkopolsce

Maciej Szajda, Tomasz Książkiewicz

W dniach 29.04 i 5.05.2012 na rozlewiskach Średzkiej Strugi koło Żabikowa (pow. średzki) obserwowano żerującą parę szczudłaków *Himantopus himantopus* (TK). Dnia 11.05.2012 późnym popołudniem zaobserwowano na płytkim rozlewisku żerującego samca. Po chwili zauważono jeszcze jednego ptaka siedzącego na niewielkiej kępie otoczonej wodą (MS). Po zbliżeniu się obserwatora na odległość około 150 m ptak zszedł z platformy. Okazało się że jest to gniazdo zawierające 4 jaja. Podczas podchodzenia do gniazda zaniepokojone szczudłaki brodziły w płytkiej wodzie kilkadziesiąt metrów od obserwatora, natomiast w bezpośredniej bliskości lęgu ptaki krążyły nad rozlewiskiem wydając wysokie, ale dość ciche gwizdy. Gniazdo miało postać niewielkiej platformy o wysokości około 10 cm i średnicy niecałych 20 cm (fot. 1). Jego podstawa zbudowana była z wilgotnych resztek roślinnych, a czarka z jajami składała się z suchych źdźbeł traw. Gniazdo otoczone było szerokim pasem płytkiej wody i błota a zlokalizowane było w odległości kilkunastu metrów od trzcinowiska porastającego brzeg niewielkiej torfianki. Zarówno budowa, jak i usytuowanie gniazda nie odbiegały od opisywanych w literaturze (Kuźniak et al. 1997). W odległości około 20 m znajdowało się gniazdo czajki *Vanellus vanellus* oraz gnieździła się para siewczek rzecznych *Charadrius dubius*. Po wykonaniu dokumentacji fotograficznej niezwłocznie oddalono się i po krótkim czasie obserwowano powracającą pieszo do gniazda samicę. Kolejnego dnia skontrolowano miejsce gniazdowania i z bezpiecznej dla ptaków odległości obserwowano wysiadującą samicę i samca żerującego w bliskim sąsiedztwie gniazda (MS). Podczas następnej kontroli wykonanej 17.05 nie zaobserwowano już ptaków dorosłych, a gniazdo było puste, bez żadnych śladów drapieżnictwa (TK). Znajdujący się w pobliżu lęg czajki wciąż składał się z 4 jaj. Podczas kolejnych kontroli nie obserwowano już szczudłaków.

Gniazdowanie tego gatunku nad Średzką Strugą było niewątpliwie związane z niewielkim nalotem jaki miał miejsce w Polsce w roku 2012 oraz korzystnymi warunkami hydrologicznymi w dolinie Średzkiej Strugi. Od kilku lat na skutek zaprzestania pogłębiania koryta tej rzeki przez długi czas utrzymują się liczne rozlewiska powstałe dzięki wiosennym roztopom (Szajda 2012).

Szczudłak zalatuje do Polski wyjątkowo, jednak od kilkunastu lat notuje się go corocznie

Fot. 1. Gniazdo szczydłaka *Himantopus himantopus* w dolinie Średzkiej Strugi (© Maciej Szajda) - *Black-winged Stilt Himantopus himantopus nest in the Średzka Struga River valley*

w różnych regionach kraju (Tomiałojć & Stawarczyk 2003, Kuźniak et al. 2007). W latach 1980 i 2000-2011 w Wielkopolsce zanotowany został 8 razy, w tym wiosną 2009 na Bagnach Średzkich w dolinie Średzkiej Strugi (Komisja Faunistyczna 2010, Żurawlew & Radziszewski 2012). Pierwsze stwierdzenie 1 pary lęgowej miało miejsce w roku 2001 w Żukowie pod Obornikami (Śliwa 2001, Komisja Faunistyczna 2002). Do roku 2011 w Polsce odnotowano łącznie 12 efemerycznych lęgów tego gatunku (Tomiałojć & Stawarczyk 2003, Komisja Faunistyczna 2008, 2012). Rok 2012 był szczególnie pod względem obserwacji szczydłaków w kraju – 32 stwierdzenia, w tym 3 przypadki gniazdowania: w Wielkopolsce, Małopolsce i na Podlasiu (www.komisjafaunistyczna.pl).

Summary: The second breeding record of Black-winged Stilt *Himantopus himantopus* in Wielkopolska. In 2012, on the floodplain of the Średzka Struga River in the Środa Wielkopolska County, one nest of Black-winged Stilt *Himantopus himantopus* was found. This was the second breeding record of this species in Wielkopolska. For unknown reasons, the nesting was unsuccessful.

Literatura

- Komisja Faunistyczna 2002. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2001. Raport nr 18. Not. Orn. 43: 177–195.
- Komisja Faunistyczna 2008. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2007. Raport nr 24. Not. Orn. 49: 81–115.
- Komisja Faunistyczna 2010. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2009. Raport nr 26. Ornis Pol. 51: 117–148.
- Komisja Faunistyczna 2012. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2011. Raport nr 28. Ornis Pol. 53: 105–140.
- Kuźniak S. 2007. Szczydłak *Himantopus himantopus* W: Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.). Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985-2004. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań, ss. 184–185.

- Kuźniak S., Lorek G., Lewandowski M. 1997. Występowanie szcudłaka *Himantopus himantopus* w Polsce. Not. Orn. 38: 131–139.
- Szajda M. 2012. Liczebność i rozmieszczenie lęgowych ptaków siewkowych *Charadriiformes* w dolinach Średzkiej Strugi i Moskawy. Ptaki Wielkop. 1: 110–118.
- Śliwa P. 2001. Miniaturowe bociany. Biul. Pol. Tow. Ochr. Przyr. „Salamandra” 15: 25–26.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.
- Żurawlew P., Radziszewski M. 2012. Wielkopolski Raport Ornitologiczny nr 1. Podsumowanie roku 2009. Ptaki Wielkop. 1: 177–201.

Maciej Szajda

ul. Czerwonego Krzyża 5/42a, 63-000 Środa Wielkopolska
maciejszajda@gmail.com

Tomasz Książkiewicz

Osiedle Młodych 4/24, 63-000 Środa Wielkopolska
t.ksiazkiewicz@wp.pl

Populacja dzierłatki *Galerida cristata* w Kaliszu

Tomasz Wilżak, Tomasz Pietrzak

W roku 1871, w 9 numerze „Kaliszanina”, ukazał się tekst Adama Chodyńskiego *Tępienie ptasząt*. Było to najpewniej jedno z pierwszych wystąpień w regionie nawojujących do potępienia procederu chwytania i handlowania drobnymi, dziko występującymi ptakami, pociągającego za sobą ich dręczenie i nierzadko uśmiercanie. Wśród gatunków, które autor wymienił jako ofiary ptaszników z Zawodzia, Rypinka, Starego Miasta i innych dzielnic dzisiejszego Kalisza, znalazła się dzierłatka. Kiedy A. Chodyński publikował swoją odezwę, w jego opinii gatunek ten już od lat występował rzadko, a wcześniej *Wróble [...] i dzierłatki [...] stadami zlatywały się na podwórza nasze, ulice i place targowe miasta* Dzięki temu powściągliwemu opisowi dysponujemy wiedzą o jednym z czynników negatywnie wpływających na ówczesną populację dzierłatki w Kaliszu, o środowisku, w jakim występowała oraz o domniemanym spadku liczebności tego gatunku w drugiej połowie wieku 19., który wówczas i tak był najprawdopodobniej zdecydowanie bardziej liczny niż w ostatnich dziesięcioleciach. Kolejne dane o występowaniu dzierłatki w tym mieście pochodzą dopiero z lat 1970. (Wilżak et al. 2004). Mimo że dotyczą one obserwacji spoza sezonu lęgowego, to prawdopodobnie również wtedy ptaki gniazdowały w tym mieście. Dane na temat występowania dzierłatki w Kaliszu, które umożliwiły określenie liczebności w granicach miasta, zebrano w latach 1990–2008 i przedstawiono w niniejszej pracy.

Powierzchnia administracyjna Kalisza w roku 2008 wynosiła 6942 ha, wcześniej do roku 1999 było to maksymalnie 5527 ha – przy czym w części dołączonej ostatnio do miasta nie występowały stanowiska dzierłatki. W roku 1995 użytki rolne stanowiły 57%, a w 2005 – 61% powierzchni miasta, lasów w obu latach było po 4% (wg Bank Danych Regionalnych GUS). Zabudowa mieszkaniowa luźna i tereny przemysłowo-handlowe zajmowały: w roku 2000 – 21 i 8%, a w 2006 – 26 i 9%